

BÖLÜM 16

AMELİYAT SONRASI AĞRI YÖNETİMİNDE KULLANILAN İLAÇ DIŞI YÖNTEMLER VE HEMŞİRELERİN ROLÜ

Seher TANRIVERDİ¹
Neslihan SÖYLEMEZ²

AĞRI

Ağrı, insanlığın var oluşundan bugüne dek yaşanan, insanların yaşadığı, insanı oldukça etkileyen, kişisel özelliklerinden etkilenen, subjektif, bilinmesi ve açıklanması zor olan ve komplike bir durumdur^(1,2)

Ağrı, Uluslararası Ağrı Araştırmaları Derneği (IASP) tarafından, vücudun belli bir bölgesinden kaynaklanan, doku harabiyetine bağlı olan veya olmayan, kişinin geçmişteki deneyimleriyle ilgili, hoş olmayan emosyonel bir duyum olarak tanımlanmaktadır^(3,5).

İnsanlık tarihinden beri bilinen ağrı; günümüzde sağlık alanındaki büyük gelişmelere rağmen sürmektedir. Hastaların sağlık profesyonellerinden yardım istemesine neden olan en önemli belirtilerin başında yer almaktadır⁽⁶⁾. Kişilerin günlük hayatını ve psikososyal durumunu olumsuz yönde etkileyen ağrıya yönelik çalışmalar, ağrının çok rastlanan ve toplumun çoğunluğunu ilgilendiren bir problem olduğunu ortaya koymaktadır^(7,8).

Ağrının Sınıflandırılması

Ağrı; başlama süresi, mekanizması ve kaynağına göre bölge şeklinde üç bölümde incelenebilir.

Başlama Süresine Göre Ağrı Türleri

Akut Ağrı

Akut ağrı, cerrahi travmayada akut hastalığa eşlik eden kimyasal, termal veya mekanik uyarılara verilen normal fizyolojik cevaptır⁽⁹⁾.

Akut ağrı ani olarak ortaya çıkar ve hastanın hekime başvurması için uyarı görevi görür. Diş çekimi, doğum ve ameliyat sonrası ağrı akut ağrıya örnek olarak

¹ Arş. Gör., Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, seherthanriverdi@artuklu.edu.tr

² Arş. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, nahilsen9669@hotmail.com

gerek farmakolojik gerekse farmakolojik olmayan tekniklerin uygulanmasından önce ağrının iyi değerlendirilmesi çok önemlidir. Ağrı, nabız, solunum, kan basıncı ve vücut sıcaklığı ile beraber “beşinci yaşamsal bulgu” olarak değerlendirilmektedir ⁽⁴⁸⁾.

Ağrı yönetimi, farmakolojik ve nonfarmakolojik hemşirelik uygulamaları olarak iki temel tipi içerir. Ameliyat sonrası ağrının azaltılması veya giderilmesi için analjezik uygulanmasına ek olarak hastanın anksiyete ve ağrı düzeyinin tanınlanması, nonfarmakolojik girişimlere karar verilmesi ve uygulanması, hastanın tepkilerinin ve uygulamalarının etkinliğinin değerlendirilmesi de önemlidir ve bu girişimler hemşirelerin de aktif rol aldığı uygulamalardır ⁽⁴⁹⁾.

Araştırma sonuçları hemşirelerin ağrı yönetiminde daha çok analjezikleri kullandıklarını ve nonfarmakolojik ağrı giderme yöntemlerini kullanım oranlarının düşük olduğunu göstermektedir ^(49,52). Hemşirelerin ağrı yönetiminde nonfarmakolojik teknikleri uygulama konusunda yeterli bilgi, beceri ve deneyime sahip olmaları, mesleki olarak bağımsız fonksiyonlarını gerçekleştirmeleri açısından gereklidir ⁽⁵¹⁾. Bu doğrultuda nonfarmakolojik yöntemlerin daha yaygın kullanımını sağlamak için hemşirelik müfredatında, özellikle ağrı yönetiminde nonfarmakolojik yöntemler konusuna daha fazla ağırlık verilmesi, kanıta dayalı çalışmaların incelenip klinik uygulamada aktif kullanılması önerilmektedir. Ayrıca eğitici ve mezun hemşirelerin nonfarmakolojik yöntemler sertifika programlarına katılımlarının desteklenmesi önerilmektedir ⁽⁵⁰⁾.

KAYNAKÇA

1. Acar K, Acar H, Demir F, Eti Aslan F. Cerrahi sonrası ağrı insidansı ve analjezik kullanım miktarının belirlenmesi. *ACU Sağlık Bil Derg*, 2016; 1(2), 85–91.
2. Yılmaz F, Atay S. Hemşirelik öğrencilerinin klinik ağrı yönetimi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg*, 2014; 32–41.
3. Uyar M, Köken İ. Kronik ağrı nörofizyolojisi. *TOTBID Derg*, 2017;16(2), 70–6.
4. Pirbudak Çöçelli L, Bacaksız BD, Ovayolu N. Ağrı Tedavisinde hemşirenin rolü. *Gaziantep Tıp Derg*, 2008; 14, 53–8.
5. Sayar S, Ergin D. Ortopedi servisinde yatan çocuk hastalarda ameliyat sonrası ağrı yönetiminde müziğin etkisinin incelenmesi. *Deuhfed*, 2019; 12(1), 67–73.
6. Aslan Eti F, Badır A. Ağrı Kontrol Gerçeği: Hemşirelerin ağrının doğası, değerlendirilmesi ve geçirilmesine ilişkin bilgi ve inançları. *Ağrı*, 2005; 17(2), 44–51.
7. Aygün D, Var G. Travmalı hastanın ağrı yönetimi ve hemşirelik yaklaşımları. *Sak Med J*, 2012; 2(2), 61–70.
8. Koçoğlu D, Özdemir L. Yetişkin nüfusta ağrı ve ağrı inançlarının sosyo-demografik ekonotnik özelliklerle ilişkisi. *Ağrı*, 2011; 23(2), 64–70.
9. Aşık İ ÇTK. Anestezi yoğun bakım ağrı. Tüzüner F AN, Aşık İ YA, editors. Ankara: MN Medikal ve Nobel Tıp Kitap Sarayı; 2010. 1568-81. p.
10. Świeboda P, Filip R, Prystupa A, Drozd M. Assessment of pain : types , mechanism and treatment. *Ann Agric Environ Med*, 2013; 1, 2-7.
11. Erden S, Akçali D, Bulut H, Babacan A. Cerrahi hemşirelerinin ağrı ve ameliyat sonrası ağrı yönetimine ilişkin bilgi düzeylerinin saptanması: pilot bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık*

- Bilim Derg.* 2015; 4(1), 54–69.
12. Ceyhan D, Güleç MS. Postoperatif ağrı sadece nosiseptif ağrı mıdır? *Ağrı*, 2010; 22(2), 47–52.
 13. Yılmaz M, Gürler H. Hastaların ameliyat sonrası yaşadıkları ağrıya yönelik hemşirelik yaklaşımları: Hasta görüşleri. *Ağrı*, 2011; 23(2), 71–9.
 14. Erdine S. Ağrının Kitabı. İstanbul: Hayy Kitapevi; 2013. 11–68 p.
 15. Günvar T. Birinci basamakta kronik ağrı yönetiminin temel ilkeleri. 2009; 3(3), 14–7.
 16. Karayurt O, Faculty N, Vural F, Ordin Y. Examination of pain and quality of life in patients with chronic pain before and after tens and their satisfaction levels regarding nurses. *DEUHYO ED*, 2014; 7 (1), 26–32.
 17. Saygın M, Yağcı Ü. Ağrı fizyopatolojisi. *SDÜ Tıp Fakültesi Derg*, 2019; 26(2), 209–20.
 18. Türk Algoloji (2020). *Ağrı sınıflandırması ve ağrı tipleri 2021*. (31.03.2021 tarihinde <https://algoloji.org.tr/agri-siniflandirmasi-ve-agri-tipleri/> adresinden ulaşılmıştır).
 19. Aydın O. Ağrı ve ağrı mekanizmalarına güncel bakış. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2002; 3(2), 37–48.
 20. Düzgün G. Palyatif bakım servisinde yatan hastalara dinletilen müziğin ağrı düzeyine etkisinin incelenmesi; randomize kontrollü bir çalışma. 2020.
 21. Çevik B, Taşçı S. Akupres uygulamasının ağrı yönetimine etkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017; 26(3), 257–61.
 22. Gürarşlan Baş N, Karatay G, Bozoğlu Ö, Akay M, Kunduracı E, Aybek H. Postoperative pain management : nursing practices. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg*, 2016; 3(2), 40–9.
 23. Özveren H, Faydalı S, Özdemir S. Hemşirelerin ağrının farmakolojik olmayan yöntemlerle kontrolüne ilişkin bilgi ve uygulamaları. *Türk J Clin Lab*, 2016; 7(4), 99–105.
 24. Er Baba H. Narcotic analgesics. *sanitas magisterium*, 2019; 5(8), 15.
 25. Faydalı s. cerrahi hastalarında analjeziklerin kaliteli kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Hemşirelik Derg*, 2010; 40(3), 83–91.
 26. Özveren H. Ağrı kontrolünde farmakolojik olmayan yöntemler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg*, 2011; 18(1), 083–92.
 27. Genç, F., Köçkar, Ç., Mutlu, F., & Buğdaycı, M. Non-pharmacological methods used by cancer patients for pain. *Journal of Education and Research in Nursing*, 2018; 15(2), 88–93.
 28. Gönenç, İ. M., & Terzioğlu, F. Doğum ağrısının yönetiminde kullanılan masaj ve akupressürün gebelerin anksiyete düzeyine etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2012; 1, 129–143.
 29. Büyükyılmaz, F., & Aşti, T. (). The effect of relaxation techniques and back massage on pain and anxiety in turkish total hip or knee arthroplasty patients. *Pain Management Nursing*, 2013; 14(3), 143–154.
 30. Koraş K, Karabulut N. The effect of foot massage on postoperative pain and anxiety levels in laparoscopic cholecystectomy surgery: a randomized controlled experimental study. *J Perianesthesia Nurs*, 2019; 34(3), 551–8. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2018.07.006>
 31. Boitor M, Martorella G, Arbour C, Michaud C, Gélinas C. evaluation of the preliminary effectiveness of hand massage therapy on postoperative pain of adults in the intensive care unit after cardiac surgery: a pilot randomized controlled trial. *Pain Manag Nurs*, 2015; 16(3), 354–66.
 32. Ovayolu Ö, Ovayolu N. Palyatif bakım alan kanser hastalarının ağrı yönetiminde integratif yaklaşımlar integrative approaches in pain management of cancer patients with. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg*, 2017; 4(3), 54–64.
 33. Açıksöz S, Akyüz A, Tunay S. The effect of self-administered superficial local hot and cold application methods on pain, functional status and quality of life in primary knee osteoarthritis patients. *J Clin Nurs*, 2017; 26(23–24), 5179–90.
 34. Demir Y, Khorshid L. The effect of cold application in combination with standard analgesic administration on pain and anxiety during chest tube removal: a single-blinded, randomized, double-controlled study. *Pain Manag Nurs*, 2010; 11(3), 186–96.
 35. Erden S, Çelik ŞŞ. Bir elektro analjezi yöntemi: Transkütan elektriksel sinir stimülasyonu ve hemşirenin rolleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg*, 2015; 2(1), 50–60.

36. Jahangirifard A. Original article effect of TENS on postoperative pain and pulmonary function in patients undergoing coronary artery bypass surgery. *Pain Manag Nurs*, 2017;1-7.
37. Yeşilççek Çalık K, Kömürcü N. SP6 noktasına akupresür uygulanan gebelerin doğum eylemine ve akupresür uygulamasına ilişkin görüşleri. *J Marmara Univ Inst Heal Sci*, 2014; 4(1), 29-37.
38. Cen L, Yi C. Complementary therapies in clinical practice therapeutic effects of auricular point acupressure on the recovery of patients after pterygium surgery : A pilot study. *Complement Ther Clin Pract*. 2021; 43(February):1-6.
39. Tanrıverdi S, Sarıtaş S. The effect of acupressure on postoperative pain of lumbar disc hernia: A quasi-experimental study. *Complement Ther Clin Pract*, 2018; 32, 12-16.
40. Allred KD, Byers JF, Sole M Lou. Original Article the effect of music on postoperative pain and anxiety. *Pain Manag Nurs*, 2010; 11(1), 15-25.
41. Karaman Özlü, Z., Soydan, S., Çapık, A., Ejder Apay, S., Avşar, G., Özer, N., & Arslan, S. Sezaryen Ameliyatı Olan Lohusalarda Progresif Gevşeme Egzersizlerinin Ağrı Kontrolü Üzerine Etkisi. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 2016; 19(1), 58-64.
42. Amir S, Pishgooie H, Akbari F, Shahrestanaki SK, Rezaei M, Nasiri M, et al. Effects of relaxation techniques on acute postlaminectomy pain : a three-arm randomized controlled clinical trial. *J PeriAnesthesia Nurs*, 2020; 35(5), 533-8.
43. Yılmazdeli-Topçu S. Üst abdominal cerrahi girişim uygulanan hastalarda hemşireler tarafından öğretilen gevşeme tekniklerinin ağrı kontrolü üzerine etkisi. 2008; 84.
44. Genç A, Oğuz S. Kanserli hastalarda progresif gevşeme egzersizlerinin kemoterapinin yan etkileri üzerine etkisi. *İgusabder*, 2018; 5(January), 517-24.
45. Arslan M, Özdemir L. Kemoterapiye bağlı gelişen bulantı-kusmanın yönetiminde kullanılan tamamlayıcı tedavi yöntemleri. *Türk Onkol Derg*, 2015; 30(2). 82-9.
46. Karadağ Arlı Ş. Cerrahi bakımda ağrı yönetimine ilişkin hemşirelik girişimleri. *Mcbu-Sbed*, 2017; 4(3), 1013-20.
47. Dikmen YD, Yıldırım Usta Y, İnce Y, Türken Gel K, Kaya Akı M. Original article / orijinal araştırma hemşirelerin ağrı yönetimi ile ilgili bilgi , davranış ve klinik karar verme durumlarının belirlenmesi determining of nurses ' knowledge , behavior and clinical decision making regarding pain management. *Çağdaş Tıp Derg*, 2012; 2(3), 162-72.
48. Özveren H, Faydalı S, Gülnar E, Faydalı Dokuz H. Attitude and applications of nurses to evaluate pain. *J Contemp Med*, 2018; 8(1), 60-6.
49. Ay F, Alpar ŞE. Postoperatif ağrı ve hemşirelik uygulamaları. *Ağrı*, 2010; 22(1), 21-9.
50. Sağkal Midilli T, Eşer İ, Yücel Ş. Cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin ağrı yönetiminde nonfarmakolojik yöntemleri kullanma durumları ve etkileyen faktörler. *Acibadem Univ Sağlık Bilim Derg*, 2019; 10(1), 60-6.
51. Mert S, Göktaş S. Hemşirelerin ameliyat sonrası ağrı yönetiminde nonfarmakolojik yöntemleri kullanma durumlarının belirlenmesi. *Sağlık Bilim Üniversitesi Hemşirelik Derg*, 2019; 1(2), 76-83.
52. Çelik S, Baş BK, Korkmaz ZN, Karaşahin H, Yıldırım S. Determination of knowledge and behaviour of nurses about pain management. *Med J Bakirkoy*, 2018; 14(1), 17-23.